

David Vine, M.A.
S. Wojciech Sokolowski, Ph.D.
Philip Harvey, J.D., Ph.D.
11 Avril 2005

PA FINAL

**DERASINE:
DERASINMAN-LA EK MIZER DE BANN CHAGOSSIEN**

REZIME KREOL

Por plis ki 30 bann lane lepep-la chagossien ti pe viv dan mizer dan lekzil. Mizer-la de bann Chagossien pa ti enn aksidan. Sa aköz de derasinman de bann Chagossien de zot pei natal par bann guvernman merkiken ek angle. Sa aköz bann Chagossien finn derasine de zot later natal.

Ent 1967 ek 1973 bann guvernman meriken ek angle finn derasinn par fors lepep-la de larsipel Chagos. Bann guvernman finn derasine bann Chagossien 2.000 km de zot later natal pendan developman-la de labaz-la militer meriken lor Diego Garcia. Depi Ut 2001, par deman-la de bann lavokat de bann Chagossien, bann ter ti fer plis ki twa bann lane de resers por fer dokumentasyon sistimatik lor koman derasinman-la ti fer mal lor bann Chagossien.

Baze lor sa resers nu konklü ki aköz zot derasinman, bann Chagossien, kom enn grup, finn konn enn mizer gran ek kronik. Zot mizer plis ki povrete ekonomik—sa enn mizer avek dis bann dimansyon (ekpropriyasyon de Chagos, somaz, eksklisyon ekonomik ek social-sikolozik, later ek propriete komin perdi, lafin, bann problem avek lasante, sosyete ek kiltir kase, ledikasyon diminye, deskrimnasyon etnik). Dan manyer ek degre, derasinman-la ek mizer-la de bann Chagossien paret kom bann vyolasyon de bann dwa fondamantal.

Bann manyer bann Chagossien konn mizer

1. Par konparizon nivo-la de lavi zot ti konn dan Chagos. Mem si zot pa ti ena enn lavi ris dan kas, bann Chagossien ti konn enn lavi de rises de bann resurs natirel ek sekirite, avek tu bann bezwen de lakaz, manzer, travay, lasante, ek zot bann soz dan enn lenvironman zoli.
2. Par konparizon nivo-la de lavi ki zot bann sitwayen de <<teritwar utremer>> britanik. Dan Chagos, bann Chagossien ti bann residan de <<British Indian Ocean Territory>> (BIOT) ek boku rest bann sitwayen de enn teritwar utremer britanik kom bann Bermuds ek bann ziles Falkland. Kom bann sitwayen de enn teritwar utremer ek san derasinman, bann Chagossien ti kapav ena enn nivo de lavi monte ziska enn nivo kom zot bann teritwar britanik.
3. Par konparizon nivo-la de lavi konn par laplipar dimunn dan Moris ek Sesel, u bann Chagossien ti abite kom enn klas ba ek eksklir depi derasinman-la.
4. Par konparizon bann zot lepep ki viv kot bann zot labaz militer meriken. Bann Chagossien ti kapav ena travay ek kas de pe viv kot Diego Garcia. Nu kalkil sa nivo de lavi par konparizon bann lepep ki viv kot bann labaz militer lor Guam ek Kwajalein, bann ziles Marshall.

5. Par konparizon bann lepep ki viv san bann vyolatsyon de bann dwa imen. Bann lepep de Guam ek Kwajalein ti ganye bann vyolasyon ek nu sanz zot bann nivo de vie avek enn lepep pe viv avek tu bann dwa imen.

Bann vyolasyon aparaman de bann dwa fondamantal

1. Dwa kont lekzil
2. Dwa oto-determinasyon ek otonomi (de guvernan)
3. Dwa gard, protez, ek develop so kiltir
4. Dwa kant genosid ek etnosit
5. Dwa gard ek develop so later natal ek so bann resurs natirel
6. Dwa diriz so developman politik, ekonomik, ek kiltirel
7. Dwa ena enn nasyonalitye
8. Dwa ena lediksyon
9. Dwa ena swin medical
10. Dwa ena travay
11. Dwa ena sekirite sosyal ek enn nivo de lavi baz
12. Dwa rest lib de tu deskrimnasyon, komplet lor baz-la de so lidentite endizenn
13. Dwa retabli so-mem kont bann vyolasyon de bann dwa fondamantal, komplet rann later.

Bann dimensyon enportan de mizer

1. Ekpropriasyon de Chagos

- Presyon verbal ek avek bann aksyon pu kit Chagos;
- Eksterminasyon de bann lisyen de bann Chagossien lor Diego Garcia;
- Derasinman par fors lor bann bato avek tro boku dimunn.

2. Somaz

- 100% finn perdi travay de Chagos,
- 45% ek 40% somaz pu premyer ek dezyem generasyon asterla, kom parti de somaz ek su-lemplwa ot depi derasinman-la;
- €60 ek €81 kas moyen par mwa pu premyer ek dezyem generasyon, kom parti de ena ti kas depi derasinman-la.

3. Eksklisyon ekonomik ek sosial-sikolojik

- Perdi lavi-la de sikirite striktirel dan Chagos pu enn lavi preker striktirel kom enn klas ba ek ensklir dan Moris ek Sesel;

- Bann sentiman kontinye de rest san puvwar, enzis, ek vilnerab aköz derasinman-la;

4. San domisil fixé

- Tu bann lakaz dan Chagos perdi ek san domisil fixé premyerman dan lekzil;
- Lozman dan lekzil dan bann kartye plis pov ek malsante, avek bann kondisyon suvan avek tro boku dimunn, san bann fasilite sanitasyon, ek avek bann problem striktirel;
- 40% de bann fwaye mank enn twalet ek plomri, 26% lo dan lakaz, 8% elektrisite;
- Bann sentimen dan lekzil de enn domisil perdi.

5. Later ek propriete komin perdi

- Later perdi, estime kom 700 m² pu sak fwaye dan Chagos;
- Bann resurs komin perdi, kom bann fridemer, bann kokotye, lespas lib, ek bann simitye.

6. Lafin

- Mank manze ek nuritir pendan derasinman-la;
- Laksen perdi ar manze lib dan Chagos, ek lafin ek bann problem de dyet dan lekzil.

7. Bann problem avek lasante

- Lasante pe ale enba dan Chagos su BIOT ek bann mor pendan ek apre derasinman-la;
- Bann problem avek bann maladi respiratwar ek kardyo-vaskular, dyabet, hipertensyon, Tiberkulozis, lalkol ek ladrog, vyolans domestik ek seksuel kont bann fem;
- Sagren ek latristes dan lekzil, avek domaz lor lasante fisik ek mental.

8. Sosyete ek kiltir kase

- Divisyon de bann Chagossien aköz derasinman-la;
- Divisyon de bann anset dan Chagos, pe fer domaz lor bann koneksyon ansetral enportan;
- Identite kiltirel diminye ek disparisyon-la de kelke bann fenomen kiltirel.

9. Ledikasyon diminye

- Deklen de kalite-la de ledikasyon dan Chagos su BIOT

- Bann problem sistematik avek ledikasyon dan lekzil, kom povrete ek enn sistem de ledikasyon dan Moris ki defavorize bann etidyan pov;
- 36% analfabet pu generasyon-la finn ne dan lekzil,
- 47% de sa generasyon pas komonse lekol sekonder, ek enn zot 35% pas fini sekonder.

10. Deskriminasyon etnik

- 50% de premye generasyon pe koz ki zot ti ganye deskriminasyon dan lekzil;
- 66% pe koz ki zot ti ganye abiz verbal dan lekzil aköz zot Chagossien;
- Eksklisyon de travay dan labaz-la militer meriken lor Diego Garcia, kan bann Morisyen ek zot bann nasyonalite travay laba.

FER KONTAK:

David Vine
1701 Park Road, NW, #423
Washington, DC 20010
USA
davidsvine@hotmail.com